

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและปัญหา

ในระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยประสบผลสำเร็จสูงในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ ส่งผลทำให้ โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศมีการปรับเปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรม มาเป็นประเทศอุตสาหกรรมและบริการ ทั้งนี้เพราะว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาจะเน้นการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมโดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมมุ่งสู่ภาคเอกชน ซึ่งในช่วงแรกได้มุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า เน้นใช้นโยบายทางการเงินแบบอนุรักษ์นิยม ส่งผลให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของไทยผูกโยงกับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐ ในระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่

เศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภาคการเงิน และการท่องเที่ยว ส่งผลทำให้ปริมาณเงินในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทำการควบคุมดูแลปริมาณเงิน ได้ยากขึ้น นอกจากนี้การที่ภาคการเงินมีการเติบโตอย่างรวดเร็วมากกว่า 3 เท่าตัว โดยอัตราส่วนของสินทรัพย์ทางการเงินต่อรายได้รวม ได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 40 เป็นร้อยละ 120 (ตามตารางที่ 1) แต่ลักษณะโครงสร้างภาคการเงินของระบบการเงินประเทศไทยนั้นเหมือนกับประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ ไป คือ กลุ่มธนาคารพาณิชย์มีจำนวนไม่มาก โดยมีโครงสร้างแบบลักษณะตลาดของผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) และความหลากหลายของเครื่องมือการบริหารทางการเงิน สำหรับผู้ต้องการใช้เงินทุนจากแหล่งเงินทุนยังมีจำกัด

ระบบการเงินของไทยประกอบด้วย ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธนาคารกลาง) ธนาคารพาณิชย์ในประเทศ ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ธนาคารเฉพาะกิจของรัฐบาล บริษัทเงินทุน และบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์จะเป็นสถาบันการเงินซึ่งมีสินทรัพย์ทางการเงินมากที่สุด ในระบบการเงินของประเทศเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงให้เกิดความเจริญเติบโตและก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ การพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่ว่าแขนงใดล้วนต้องพึ่งพาอาศัยธนาคารพาณิชย์ เป็นแหล่งอำนวยความสะดวก เพราะธนาคารเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญในระบบการเงินของประเทศ ตลอดช่วงของการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับแต่เริ่มต้นตราบจนถึงปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์ได้เข้าไปมีบทบาทเป็นกำลังสำคัญสนับสนุน

ให้เกิดการขยายตัวทางอุตสาหกรรมทุกชนิด ก่อให้เกิดขบวนการผลิตสินค้าที่ทันสมัยเป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งอุตสาหกรรมที่เติบโตตลอดเวลา มีส่วนสำคัญในการขยายบทบาทการค้าระหว่างประเทศให้กว้างขวางออกไปอย่างมากทั่วทุกภูมิภาคของโลก ขยายโอกาสในการทำงานให้แก่แรงงานเป็นจำนวนมาก ธนาคารพาณิชย์ในประเทศเกือบทั้งสิ้นก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มธุรกิจและกลุ่มการค้า เพื่อให้บริการทางการเงินแก่ธุรกิจของตน หรือในกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดต่อกัน ระบบธนาคารพาณิชย์ค่อนข้างกระจุกตัวประกอบด้วยธนาคารขนาดใหญ่ในประเทศ 5 ธนาคาร มีสินทรัพย์รวมกันสูงถึง 2 ใน 3 ของระบบธนาคารทั้งสิ้น

ปัญหาวิกฤตของสถาบันการเงิน ได้ก่อให้เกิดปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนี้จากการปล่อยกู้ให้แก่ภาคก่อสร้างิมทรัพย์ และสินเชื่อเพื่อการซื้อหลักทรัพย์ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในสถาบันการเงินอย่างรุนแรง ทำให้สถาบันการเงินอ่อนแออย่างต่อเนื่อง จนธนาคารแห่งประเทศไทยโดยกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน เข้าไปช่วยเพื่อเสริมสภาพคล่องของธนาคารพาณิชย์ที่มีปัญหา และช่วยเสริมศรัทธาของประชาชน เพื่อเป็นการป้องกันการถอนเงินฝากของประชาชนอย่างไม่หยุดยั้ง แต่ท่ามกลางความวิตกของประชาชนยังคงทำให้เม็ดเงินในประเทศไหลออกอย่างไม่ยอมหยุด จนกระทั่งธนาคารพาณิชย์ที่มีการดำเนินงานไร้ประสิทธิภาพ มีสภาพอ่อนแอไม่มั่นคง ส่งผลทำให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสั่งการให้ธนาคารพาณิชย์ที่มีปัญหาทำการลดทุน และเพิ่มทุนให้สำเร็จ ซึ่งหากกระทำไม่สำเร็จธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะเข้าไปแทรกแซงธนาคารที่มีปัญหา

จากมาตรการดังกล่าว ทำให้ธนาคารพาณิชย์ที่เหลืออยู่หาทางปรับกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อไม่ให้อยู่ในกฎเกณฑ์ที่จะต้องควบคุมดูแลจากรัฐบาล จึงเป็นสาเหตุทำให้ธนาคารพาณิชย์ทั้งหมดชะลอการปล่อยสินเชื่อ หรือจนถึงขั้นระงับการปล่อยสินเชื่อชั่วคราว พร้อมกับดำเนินงานโดยทำการประกาศลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและอัตราดอกเบี้ยเงินกู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการออกหุ้นกู้ด้อยสิทธิขายให้กับประชาชนทั่วไป เพื่อหวังระดมเงินเข้าสู่ระบบธนาคารพาณิชย์นำไปจัดสรรเป็นเงินกองทุนสำรองชั้นที่ 2 พร้อมกับการออกหุ้นกู้ด้อยสิทธิควบหุ้นบุริมสิทธิเพื่อนำเงินที่ได้ไปเข้าไปในกองทุนสำรองชั้นที่ 1 ตามกฎหมายที่รัฐบาลได้ประกาศใช้

ในการดำเนินงานออกหุ้นกู้ด้อยสิทธิ และหุ้นกู้ด้อยสิทธิควบหุ้นบุริมสิทธิ ของธนาคารพาณิชย์ในครั้งนี้ จะส่งผลทำให้ผู้ลงทุนที่เข้ามาร่วมลงทุนกับธนาคารพาณิชย์มีสภาพเป็นเจ้าหนี้โดยตรงของธนาคาร มีสภาพเหมือนกับลูกค้าเงินฝากของธนาคาร แต่ในขณะที่เดียวกัน การลงทุนในรูปแบบหุ้นกู้ด้อยสิทธิจะมีข้อดีกว่าผู้ฝากเงิน ในแง่ของธนาคารแห่งประเทศไทยไม่รับประกันความเสี่ยงอันอาจจะเกิดขึ้นจากการลงทุนในครั้งนี้ ระยะเวลาการลงทุนยาวนานกว่าแม้จะนำไปซื้อขายในตลาดรองได้ ที่สำคัญหากกิจการธนาคารพาณิชย์ดำเนินกิจการผิดพลาดจนถึงขั้น

ต้องปิดกิจการไป ผู้ลงทุนในตราสารประเภทนี้ จะได้รับเงินคืนหลังจากที่ธนาคารได้คืนเงินทั้งหมดให้กับผู้ฝากเงินแล้ว

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ที่สนใจจะลงทุนในตราสารประเภทนี้กับทางธนาคารพาณิชย์ จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงความเสี่ยงอันอาจเกิดขึ้น ทั้งในช่วงก่อนลงทุนหรือหลังจากที่ได้มีการลงทุนร่วมกับธนาคารพาณิชย์แล้ว เพื่อให้แน่ใจว่าการตัดสินใจร่วมลงทุนครั้งนี้ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น มักจะมีผลกระทบต่อสภาพคล่องและผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การศึกษาครั้งนี้จึงได้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงสภาพคล่องและการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่จะมีผลต่อการตัดสินใจร่วมลงทุนในหุ้นกู้ด้วยสิทธิว่าเป็นอย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาอาจจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ลงทุน และประชาชนทั่วไป ในการวางแผนการลงทุน และป้องกันความเสี่ยงอันอาจเกิดขึ้นได้

ตารางที่ 1
สินทรัพย์สถาบันการเงิน

สินทรัพย์ (พันล้านบาท)												
	ปีที่เริ่ม กิจการ	จำนวน	1970		1975		1980		1985		1990	
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ธนาคารแห่งประเทศไทย	1942	1	30.31		56.23		142.72		223.93		478.37	
ธนาคาร		32	51.29	94.6	141.97	80.4	362.62	79.6	813.34	80.5	2,017.01	80.0
ธนาคารพาณิชย์	1988	29	43.16	79.6	121.83	69.0	307.21	67.4	716.28	70.9	1,799.45	71.4
ธนาคารเฉพาะกิจ		3	8.13	15.0	20.14	11.4	55.41	12.2	97.06	9.6	217.56	8.6
ธนาคารออมสิน	1946	1	6.82	12.6	14.15	8.0	27.97	6.1	54.89	5.4	134.62	5.3
ธนาคารเพื่อการ เกษตรและสหกรณ์	1966	1	1.31	2.4	5.18	2.9	17.33	3.8	28.47	2.8	52.08	2.1
ธนาคารอาคารสงเคราะห์	1953	1			0.81	0.5	10.11	2.2	13.70	1.4	30.86	1.2
สถาบันการเงินที่มีธนาคาร		2667	2.94	5.4	34.5	19.6	93.07	20.4	196.50	19.5	502.86	20.0
บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์	1969	94			23.00	13.0	64.79	14.2	130.96	13.0	343.14	13.6
บริษัทเครดิตฟองซิเอร์	1969	18			1.29	0.7	4.10	0.9	4.46	0.4	4.26	0.2
บง.อุตสาหกรรมขนาดย่อม	1964	1	0.05	0.1	0.06		0.06		0.06		0.08	
บง.อุตสาหกรรมแห่ง ประเทศไทย	1959	1	0.44	0.8	1.48	0.8	4.15	0.9	14.96	1.5	36.57	1.5
สหกรณ์ออมทรัพย์	1946	827	0.69	1.3	1.72	1.0	4.42	1.0	15.18	1.5	56.02	2.2
สหกรณ์เกษตรกร	1916	1357	0.79	1.5	3.22	1.8	5.92	1.3	8.17	0.8	10.01	0.4
โรงรับจำนำ	1866	357			1.51	0.9	3.18	0.7	5.07	0.5	7.81	0.3
บริษัทประกันภัย	1929	12	0.97	1.88	2.22	1.3	6.45	1.4	17.64	1.7	44.97	1.8
รวม ¹		2699	54.23	100.0	176.47	100.0	455.69	100.0	1,009.84	100.0	2,519.87	100.0
สินทรัพย์/GDP(ร้อยละ)			39.80		59.10		69.20		99.60		121.20	

ที่มา : ข้อมูลจากหน่วยราชการไทยและการประมาณของ IMF

¹ ไม่รวมธนาคารแห่งประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. ศึกษาลักษณะปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการผู้ร่วมลงทุนในหุ้นกู้ด้อยสิทธิของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดเชียงใหม่

2. ศึกษาวิเคราะห์ผลงานที่เกี่ยวกับสภาพทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เกิดประโยชน์เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้ลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงประชาชนทั่วไปสามารถวิเคราะห์ถึงสภาพการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

2. ทำให้ภาครัฐและเอกชนรวมถึงประชาชนทั่วไปรู้ถึงข้อมูลข่าวสารเชิงวิชาการเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจทางการเงิน และสามารถนำความรู้เชิงวิชาการไปใช้ประโยชน์ในการลงทุนทางการเงินได้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในหุ้นกู้ด้อยสิทธิของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดเชียงใหม่ จะศึกษาข้อมูลทั้งที่เป็นแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยข้อมูลทุติยภูมิจะอาศัยข้อมูลจากการออกแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มลูกค้า โดยการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง จากกลุ่มลูกค้า 4 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด(มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด(มหาชน) และ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน) จำนวนละ 50 ชุด รวมทั้งสิ้น 200 ชุด เพื่อเป็นการศึกษาหาตัวแปรต่าง ๆ ที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในหุ้นกู้ด้อยสิทธิของธนาคารพาณิชย์ เช่น อัตราดอกเบี้ย ภาวะเศรษฐกิจ ชื่อเสียงของธนาคาร สภาพคล่อง ผลประกอบการของธนาคาร เป็นต้น สำหรับข้อมูลปฐมภูมิจะเป็นการรวบรวมข้อมูลมาจากรายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์ นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2532 – ปีพ.ศ.2541 โดยจะนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์

อัตราส่วนเพื่อเป็นแนวทางเปรียบเทียบกับทางเลือกหรือการตัดสินใจของกลุ่มลูกค้าที่ซื้อหุ้นกู้ด้วยสิทธิของธนาคารพาณิชย์

1.5 นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

7.1 ตราสารหนี้ (Debt Securities) หมายถึงตราสารหรือเครื่องมือทางการเงิน เพื่อการกู้ยืมเงินทั้งระยะสั้นและระยะยาว

7.2 หุ้นกู้ (Corporate Debenture) คือตราสารกู้เงินระยะยาวจากประชาชนทั่วไป มีมูลค่าที่ตราไว้ไม่ต่ำกว่าหน่วยละ 100 บาท เป็นตราสารที่ไม่มีหลักประกัน เงินที่ชำระเป็นค่าหุ้นกู้ถือเป็นเงินที่ให้ผู้ออกหุ้นกู้ยืม ผู้ออกหุ้นกู้จะจ่ายผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ตามระยะเวลาและอัตราที่กำหนด

7.3 หุ้นกู้ด้อยสิทธิ (Subordinated หรือ Junior Bond) หมายถึงหุ้นกู้ที่มีสิทธิในการเรียกร้องด้อยกว่าเจ้าหนี้สามัญ ได้แก่ผู้ฝากเงิน และเจ้าหนี้ทั่วไป หรือที่เรียกว่าหุ้นชั้นรอง

7.4 หุ้นกู้แปลงสภาพ (Convertible Debenture) หมายถึงหุ้นกู้ที่ให้สิทธิแก่ผู้ถือ ในการเปลี่ยนหุ้นกู้เป็นหุ้นสามัญได้จำนวนหนึ่ง

7.5 หุ้นกู้ไถ่ถอนคืนก่อนครบกำหนด (Call Provision) หมายถึงผู้ที่ออกหุ้นกู้มีสิทธิในการเรียกไถ่ถอนจากผู้ถือหุ้นกู้โดยวิธีเรียกคืน ก่อนครบกำหนดได้ก่อนจะครบอายุไถ่ถอน 2 ปี

7.6 ความเสี่ยง (Risk) คือโอกาสที่จะสูญเสียของบางอย่าง ในขณะที่เรากำลังพิจารณาจะลงทุนในหุ้นกู้ด้อยสิทธิ หรือเนื่องมาจากผลตอบแทนจากการลงทุนที่ได้รับจริง จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจไม่เป็นไปตามที่ผู้ลงทุนคาดหวังไว้

7.7 อัตราผลตอบแทน (Yield) คือผลประโยชน์ที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในหลักทรัพย์นั้น ๆ ผลประโยชน์ที่จะได้รับ ได้แก่ ดอกเบี้ย ค่าไรจากการแปลงสภาพหุ้น

7.8 ธนาคารพาณิชย์ ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึง ธนาคารที่มีการออกจำหน่ายหุ้นกู้ด้อยสิทธิให้กับประชาชนโดยทั่วไป ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด(มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด(มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด(มหาชน) และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน)

7.9 ทุนทำการ (Capital Base) หมายถึง สินทรัพย์รวมของธนาคารหักด้วยสินทรัพย์ถาวร และหนี้สินรวมของธนาคาร

7.10 สินทรัพย์เสี่ยงต่ำสุด (Minimum Risk Assets) ได้แก่ เงินสดในมือ เงินฝากที่ธนาคารอื่น เงินที่ใช้ซื้อพันธบัตรรัฐบาล

7.11 สินทรัพย์เสี่ยงทั้งหมด (Total Risk Assets) ได้แก่ เงินให้กู้ยืมทั้งหมด เงิน
ส่วนลด เงินเบิกเกินบัญชี เงินลงทุนอื่น ๆ และสินทรัพย์อื่น ๆ

7.12 หนี้สินทั้งหมด (Total Senior Liabilities) ได้แก่ เงินฝาก เงินกู้ยืม และหนี้สิน
อื่น ๆ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University